

ГЛАВА 7
ОДГОВОРНОСТ

Основно ниво

Јас сум за екологија...моето училиште се приклучува!

7.1. Одговорност

Учениците дискутираат за основите на одговорност

7.2. Училиштето е живот: живеење во екологија?

Колку еколошко е нашето училиште?

7.3. Како да започнам да бидам одговорен?

Учениците ги прават првите чекори за да го направат своето училиште поеколошко

7.4. Како поминавме - кој е планот?

Учениците размислуваат за своите активности и одлучуваат како да продолжат понатаму

Глава 7: Основен концепт- “Одговорност” (за основно ниво)

Основни информации за наставниците: како ставовите на учениците влијаат врз нивната перцепција за концептот на човекови права?

Добредојдовте во моето утро, добредојдовте во мојот ден

Јас сум одговорен, јас така го направив

Да направам повеќе фотографии, да видам што може да има на нив

Мислам дека перфектно направив сè, не би променал ништо.

Farewell Andromeda (1973) од John Denver

Во денешно време, децата учат да преземаат одговорност за своите постапки уште од најраната возраст. Ова многу често се зема здраво-за-готово во многу фамилии и општества. Демократската држава може да функционира само ако нејзините граѓани не прашуваат што може државата да направи за нив, туку што тие можат да направат за својата држава. Овој цитат кој најчесто се користи во овој контекст е од Џон Ф. Кенеди: “не прашувај што може твојата земја да направи за тебе- прашај што можеш ти да направиш за својата земја”.

Постојат различни видови и степени на одговорност. Одговорноста може да биде лична, колективна или морална. Постои одговорност на парламентот, владата или медиумите. Потоа тука е одговорноста кон образованието на родителите, наставниците, итн. Овие форми на одговорност или имаат легално потекло или претставуваат морални вредности.

Во оваа глава, учениците осознаваат дека постојат различни форми на одговорност и дека често може да се збунат. Најважно за нас е учениците да разберат дека преземањето одговорност за непосредната околина е исто така придонес кон заедницата. Со тоа, учениците не само што придонесуваат за животот на заедницата, туку добиваат моќ и одговорност. Во зависност од политичката ситуација или политичката традиција во општеството (или во зависност од училишната традиција или раководството на училиштето), може да биде лесно да се преземе одговорност и така да се добие моќ или може да биде многу тешко. Недобивањето одговорност создава фрустрации во секојдневниот живот што пак, мора да се анализира и да се надмине.

Луѓето имаат капацитет за морални судови од најрана возраст и сфаќаат кога се однесуваат одговорно, а кога не. Сепак важно е да не се ограничуваат само на општествено и морално учење на најрана возраст; па така, ако одлучиме ова да го направиме во рамките на ОДГ/ОЧП- со принципите кои се содржат во него за интернационални правни средства за човекови права- целите кои се поставени ќе се прошират. Размислувањето за искуството добиено со превземање одговорност води до пошироко разбирање за самиот себе како граѓанин. Понатаму, ова искуство води не само

до тоа да се добие уште повеќе одговорност, туку и до автоматски преземање на одговорност.

Исто како во цитатот во песната на почетокот, учениците треба да научат да го искусат преземањето на одговорноста. Треба да донесуваат одлуки и да бидат одговорни за последиците од нивните одлуки. Живеење и растење во демократија во училиштето значи дека училиштето е место каде тие се подготвуваат за живот, но исто така и местото каде живеат заедно и каде заедно донесуваат одлуки. Очигледно е дека постои јасна поделба на улогите и дека законите и правилата се потребни. Сепак, во училиштата низ светот, потенцијалот за давање на повеќе простор и давањето повеќе одговорности на учениците сеуште не е искористено.

Наставниците и класните раководители може лесно да го променат тоа со помош на постоечката рамка на закони и правила.

Целта на образованието за демократско општество и човекови права е да го поддржи развојот на компетенциите во овие подрачја. Оваа глава го има следниот компетенциски профил:

Компетенции во...		
Политичка анализа и суд	Употреба на методи	Донесување на политички одлуки и дејствување
**	**	***

Активности

Во оваа лекција можат да се користат различни активности за поддршка на учениците. Наставникот мора да одлучи дали сите или само неколку ученици имаат потребна дополнителна подготовка за да можат да работат со овие Активности

- X Пребарување во библиотека
- X Пребарување на Интернет
- X Повеќе интервјуа и анкети
- O Интерпретирање на слики
- O Мисловни мапи
- O Повеќе на постери
- O Одржување на изложби
- X Планирање и правење презентации
- X Подготвување фолии за графоскоп или Power Point презентации
- X Пишување написи за во весник
- O Драматизација
- X Учество во дебати

Глава 7: Одговорност

Јас сум за екологија..Моето училиште се приклучува!

Како ставовите на учениците влијаат врз нивната перцепција за концептот на човекови права?

Наслов на лекција	Цели на учењето	Задачи на ученикот	Ресурси	Методи
Лекција 1: Одговорност	Учениците размислуваат за одговорноста како термин кој е поврзан со луѓе, предмети или задачи.	Учениците собираат и анализираат весници и списанија кои се читаат во нивните заедници. Изработуваат постер на кој ги забележуваат своите резултати.	Работен материјал.	Групна работа.
Лекција 2: Училиштето е живот: живеење во екологија?	Учениците сфаќаат дека нивното училиште не е само место за учење, туку и место за живеење. Планираат да преземат (еколошка) одговорност за овој “простор за живеење”.	Се планираат и развиваат разни можности за еколошко однесување.	Работен материјал.	Групна презентација, пленарна дискусија.
Лекција 3: Како да започнам да	Учениците планираат конкретна	Учениците го користат даденото време	Индивидуална работа во зависност од	Практична апликација.

<p>бидам одговорен?</p>	<p>имплементација на индивидуални чекори. Аспекти како реалистичен менаџмент на време и способноста да се носи компромис во групата, како и целокупната флексибилност треба да се целите кон кои учениците ќе се стремат.</p>	<p>за имплементација на дадените активности.</p>	<p>планот за дејствување.</p>	
<p>Лекција 4: Како поминавме- кој е планот?</p>	<p>На крајот на оваа глава, учениците се обидуваат да ги променат перспективите со цел да разберат што значи да се преземе одговорност во другите позиции. Ова е чекор понатаму кон поголемо разбирање за демократското учество.</p>	<p>Учениците го пренесуваат искуството од работата во мали групи во други ситуации.</p>	<p>Работен материјал.</p>	<p>Пленарна дискусија, групна работа.</p>

Час/Лекција 1

Одговорност

Учениците ги дискутираат основите на одговорноста

Цели на учењето	Учениците размислуваат за одговорноста како термин кој е поврзан со луѓе, предмети или задачи.
Задачи на учениците	Учениците собираат и анализираат весници и списанија кои се читаат во нивните заедници. Изработуваат постер на кој ги забележуваат своите резултати.
Ресурси	Работен материјал.
Методи	Групна работа.

Информација

Одговорноста како концепт има корени во политичките контексти во 18-ти и 19-ти век, кога се работеше за одговорни дела и принципите на претставителна влада. Во филозофијата на 20-ти век, фокусот беше на прашањето за слободна волја: дали една личност е одговорна за своето однесување или за својот карактер? Дискусијата се концентрираше повеќе на индивидуата.

Како резултат, денес е тешко да се разбере концептот на колективна одговорност, што претставува прашање кое има добиено ново место во современата политика. Тоа е така бидејќи секојдневните прашања во врска со одговорноста - прашања за заедничка одговорност, дефинирање на полето на одговорност на една личност, или оценувањето дека една личност е доволно одговорна за да биде на позиција- мора да биде земено предвид.

Опис на часот

Учениците седат на своите столчиња во круг. Наставникот го става flipchart-от или големо парче хартија со наслов “Преземање одговорност за...” во средината на кругот. Околу него, наставникот става слики извадени од списание кои покажуваат, на пример:

- Милениче 1;
- Милениче 2;
- Милениче 3;
- Група на луѓе;
- Една личност;
- Едно дете;
- Езеро/река;
- Храна;
- Мебел;
- Срце;
- Ѓубре.

Потоа, наставникот става картички со зборови на подот. На нив се напишани имињата на поимите покажани на сликите.

Откако учениците ќе ги разгледаат сликите, наставникот бара од нив да ги поврзат со картичките со зборови. Кога тие ќе завршат со ова, наставникот го прашува класот за следниот проблем:

- Што значи да се преземе одговорност за некој или нешто?
- Размислете за некое тешко искуство. Што беше тешко во врска со тоа? Што ти се допадна од тоа?

Она што е важно тука, е наставникот најпрво да го претстави проблемот и само потоа да формира парови од учениците за да работат заедно на истиот. Инаку, вниманието на учениците ќе биде фокусирано на формирање на паровите, а не на решавање на проблемот.

Учениците го дискутираат проблемот во паровите неколку минути и потоа ги претставуваат нивните размислувања пред целиот клас. Сите ученици нема да имаат можност да ги искажат своите ставови, но треба да им се даде шанса на сите сè додека се внимава секогаш еден ист ученик да презентира пред класот.

После кратката дискусија, учениците добиваат задача да размислат за различни професии и како преземањето на одговорност за одредена работа или позиција може да биде организирано:

- Преземање одговорност за себе си;
- Преземање одговорност за другите;
- Преземање одговорност за нешта.

Наставникот му дава задача на еден ученик да направи листа на професии или работи на таблата или на flipchart-от.

Во последната четвртина од часот, на учениците им се дава задача да напишат краток текст (истите парови на ученици) и да го завршат дома.

Задача:

“Изберете една професија од листата. Можеби веќе знаете некој кој тоа го работи. Ако сакате, може да изберете професија која не е на листата. Напишете краток текст за таа професија и за одговорностите на лицето кое ја работи таа работа:

- Одредете кои задачи ги има лицето кое ја работи таа работа
- За што или кого треба тој/таа да преземе одговорност?
- Ако лицето не преземе одговорност, какви последици ќе има тоа за државата, фамилијата, училиштето или заедницата?
- Што може да претставува потешкотија за лицето кое ја работи таа професија?

Текстот треба да се напише за да може потоа да биде изложен во училницата. Од помош може да е ако има и илустрација, колаж или слика до секој текст, па со тоа ќе се направи постер.

Час/лекција 2

Училиштето е живот: живеење во екологија?

Колку е еколошко нашето училиште?

Цели на учењето	Учениците сфаќаат дека нивното училиште не е само место за учење, туку и место за живеење. Планираат да преземат (еколошка) одговорност за овој “простор за живеење”.
Задачи на учениците	Се планираат и развиваат разни можности за еколошко однесување.
Ресурси	Работен материјал.
Методи	Групна презентација, пленарна дискусија.

Информација

Учењето за екологијата значи да се живее еколошки. На тој начин, училиштето станува место каде тие се активни граѓани. Активното граѓанство најдобро се учи со земање учество - поединците треба да имаат можност да истражуваат прашања од демократското граѓанство и човековите права за самите себе, а не само да им се каже како мораат да се однесуваат и да размислуваат.

Образованието за активно граѓанство не е само апсорпција за фактичкото знаење - во овој случај како да се заштити околината и да се спречи понатамошна штета - туку за практично разбирање, вештини и способности, и карактери и вредности.

Медиумот е пораката - учениците учат колку што е можно повеќе за демократското граѓанство со примери кои им се дадени од страна на наставниците и нивните соученици и на начинот на кој (еколошкиот) живот во училиштето е организиран, како и преку формални методи на инструкција.

Опис на часот

Во вториот дел од оваа лекција, наставникот мора да биде сигурен дека насловот ќе биде доведен до локално ниво и контекст. Најпрво, наставникот треба да направи мало сумирање на претходниот час. Треба да биде јасно дека за една заедница која добро функционира треба да има одговорност која е поделена помеѓу повеќе луѓе.

Училиштето е претставено како заедница во која постои и живеење и учење заедно. Затоа на него треба да се гледа како на *полис*, односно град-држава, каде социјалните и еколошките проблеми, на пример, треба да се решат. Меѓу другите работи, училиштето исто така треба да претставува модел за еколошките принципи и процеси, и треба да се дадат предлози како тоа најдобро да се направи. Има неколку различни аспекти како да се преземе одговорност. Учениците добиваат задача да размислуваат за тоа во кои аспекти од училишниот живот треба еколошките процеси да се подобрат и што можат тие самите да придонесат.

Следната активност се реализира во групи од по 4 ученици. Секоја група добива по еден клучен термин и прави листа на прашања во врска со тој термин, како на пример (примерот овде е “ѓубре”):

- Какво ѓубре произведува нашето училиште?
- Каде го носат?
- Кој е одговорен за тоа?
- Како може да се намали количината на училишно ѓубре?
- Како можеме јас или мојот клас да допринесат за тоа?

За оваа задача, еден час и следната работна недела треба да бидат предвидени како временска рамка за истражување и домашна задача. Ако наставникот сака да ја намали временската рамка, тој или таа ќе треба да направат истражување и самиот/самата да дојде до информациите. Учениците прават листа за проверка која ќе биде претставена пред ницните соученици на “еко-сидот”.

Листа на можни клучни термини:

- ѓубре;
- намалување на отпад;
- енергија и моќ;
- вода;

- транспорт;
- здравје;
- училишно земјиште;
- биоразноликост;
- одржливост на нашата планета;
- општи еколошки мерки.

Час/Лекција 3

Како да започнам да бидам одговорен?

Учениците ги прават првите чекори за да го направат своето училиште поеколошко

Цели на учењето	Учениците планираат конкретна имплементација на посебни/индивидуални чекори. Аспекти како реалистичен менаџмент на време и способноста да се носи компромис во групата, како и целокупната флексибилност треба да се целите кон кои учениците ќе се стремат.
Задачи на учениците	Учениците го користат даденото време за имплементација на дадените активности.
Ресурси	Индивидуална работа во зависност од планот за дејствување.
Методи	Практична апликација.

Опис на часот

Групите ученици треба да ги презентираат своите листи за проверка. Прв пат за време на овој час, наставникот треба да ја води дискусијата за видовите на одговорност или моќ која учениците навистина ја имаат:

- Што можеме да промениме?
- Што не мора да биде променето?
- Каков вид на отпор ќе има?

После нивната пленарна дискусија, одредени одлуки треба да се преземат:

- Кои се првите чекори кои сакаме да ги преземеме?
- Колку време сакаме да вложиме?
- Дали ќе формираме “еко-група” за тоа?
- Дали сакаме да се концентрираме на едно поле (на пример, вода, ѓубре или електрична енергија) или сакаме да преземеме општи чекори во полето на екологијата?

Важно е да се одредат задачи кои учениците навистина ќе можат да ги остварат. Ова значи дека треба да се располага со информации или пак да се започне кампања за подигнување на свеста низ целото училиште.

Под водство на група ученици (еко-групата) треба да се направи краток акционен план и треба да се поделат задачите (на голем лист на таблата или на flipchart-от).

Во зависност од нивото на класот, наставникот треба да го води процесот на донесување на одлуки. Важно е учениците да останат реалистични и да не планираат и создаваат нешто што нема да можат да го исполнат со помош на постоечките материјали или ресурси. Можно е да се потребни дополнителни финансиски ресурси или да се консултираат надворешни организации. Овие одлуки треба да се донесат во класот.

Сите овие задачи треба да е направат пред наредниот час, или индидуално или во мали групи. Искуството покажало дека документирањето на овие процеси со слики, цртежи итн., се покажало како мотивирачки за учениците.

Час/Лекција 4

Што направивме - кој е планот?

Учениците размислуваат за своите активности и одлучуваат како да продолжат понатаму

Цели на учењето	На крајот на оваа глава, учениците се обидуваат да ги променат перспективите со цел да разберат што значи да се преземе одговорност во другите позиции. Ова е чекор понатаму кон поголемо разбирање за демократското учество.
Задачи на учениците	Учениците го пренесуваат искуството од работата во мали групи во други ситуации.
Ресурси	Работен материјал.
Методи	Пленарна дискусија, групна работа.

Опис на часот

Четвртиот дел од оваа глава може да искористи за да се заокружи, но наставниците исто така можат да започнат и практична работа во оваа фаза. Како што беше веќе напоменато, практичната работа може да ги вклучува учениците кои работат во мали групи или како клас, или пак може да биде направено во форма на училишен проект.

Овој час треба да започне на истиот начин како и првиот час. Учениците треба да седат во круг и да размислуваат што научија од претходните часови.

Треба да започнат со презентирање на резултатите од нивното истражување:

- Што се постигна?
- Што не успеа?
- Што беше подобро или променето?
- Што значи да се презема одговорност за еколошки проекти?
- Дали сум подготвен/а да преземам одговорност за нешто што “не е моја вина”?
- Како се гледам себеси?

- Што ме разочара? Што ме направи среќен/на?

За да им се помогне на учениците да размислуваат за тоа што имаат постигнато, искуството покажало дека е корисно да се користи “еко-сидот”, кој е направен и развиен во текот на оваа глава.

Како дел од оваа дискусија, треба да е јасно што значи “да се презема одговорност” за да има заедница која целосно ќе функционира. Следните прашања треба да се користат за да се стимулира дискусијата:

- Какви видови на заедници постојат?
- Кој ја има која улога?
- Како тоа функционира во една држава?
- Што знаеме за демократијата и како функционира демократијата?
- Што подразбираш под следниот цитат од Џон Ф. Кенеди: “не прашувај што може твојата земја да направи за тебе - прашај се што можеш ти да направиш за својата земја”?

Иако аналогиите понекогаш може да претставуваат проблем, може да е интересно тие да се користат за учениците да размислуваат малку посложено. Тие не мора да стигнат до одреден закучок. Поважно е да се охрабрат да размислуваат малку посложено и тој процес понатаму ќе продолжи во понатамошните глави.

Учениците (работејќи во мали групи) треба да имаат лист од работниот материјал на кој ќе ги запишат нивните искуства:

Преземање одговорност, делење на одговорноста		
Пример: екологија		
Место/ситуација	Каква одговорност има оваа личност?	
Клас	Наставник	Ученик
Училиште	Главен наставник	Наставник/ученик
Држава	Претседател на држава	Луѓе
?		

Учениците треба да размислуваат за тоа кога одговорноста треба да се преземе во секоја ситуација.

После истекувањето на даденото време, еден член од секоја група треба да ги презентира идеите на групата. За време на финалната дискусија, наставникот треба да направи паралели помеѓу искуствата во класот и опишаните ситуации кои се очигледни. Исто така, задача на наставникот е да покаже дека и кон тоа постојат одредени граници.

На крај, техниката каде секој ученик кажува по една реченица може да покаже што имаат научено учениците од оваа глава, на пример:

“Објаснете во една реченица за тоа што мислите дека беше најважно од оваа глава во однос на преземање на одговорност”.

Учениците треба да имаат неколку минути за да размислат што ќе кажат и треба да го кажат тоа што сакаат да го кажат, иако некој претходно го кажал истото. Наставникот исто така треба да учествува во оваа активност. Тој/таа треба да им се заблагодари на учениците за нивното учество, но не смее да ги коментира нивните изјави.